

Naturvernforbundet

Hordaland

#2 – 2024 • 48. årgang

Medlemsmagasin

NaturVest

Vindkraft i Stølsheimen • Naturavtalen • Skogsbilvegsakene
Beitemarksopp og kulturlandskapet
Energipriser og kraftforsyning • Midtmarka • Karbonfangst

Grønnvasking

En av de største utfordringene for klimaarbeid og naturbevaring.

Tekst: Tom Skauge

En mulig definisjon er at grønnvasking er en form for misledende markedsføring der et produkt, tjeneste eller selskap blir fremstilt som mer miljøvennlig enn det som faktisk er tilfelle.

Grønnvaskingsplakaten på gronnvasking.no gir ti prinsipper for god bærekraftskommunikasjon.

Et eksempel på grønnvasking kan være å vektlegge miljøfordeler samtidig som man ser bort i fra ulemper.

I vårt fylke har vi flere aktører som bruker grønnvasking skamløst. På Askøy bruker Tertnes Holding store beløp på å få omregulert naturområdet Eidsvika/Brakedalsvika til havn og annen utbygging. Reklameplakaten er at dette skal bli en utslippsfri cruisehavn med elektriske hurtigbåter inn til Bergen.

Naturvernforbundet er kritisk til all cruisetransport, men vi anerkjenner at Bergen kommune har lyttet til Naturvernforbundet

og vedtatt en avgrensning av antall skip og gjester. Bergen havn er også en av Europas , sannsynligvis i verden, med best tilbud av elektrisk ladning til skip som legger til.

Norges mektigste organisasjon Equinor skiftet navn fra Statoil for å signalisere en overgang fra oljeselskap til energiselskap. Fem år etter navneskiftet lar skiftet vente på seg. I 2022 var 99,6 prosent av energien Equinor produserte fossil energi. Kun 0,4 prosent var fornybar.

I Naturvernforbundet skal vi heie på alle selskap, offentlige og frivillige organisasjoner som forsterker sin innsats for bærekraft og naturbevaring. Men vi skal også være naturens kritiske stemme mot alle som seiler under falskt flagg.

I 2022 var 99,6 prosent av energien Equinor produserte fossil energi.

NaturVest er medlemsbladet til Naturvernforbundet Hordaland som gis ut to ganger i året.

Naturvernforbundet jobber for å ta vare på naturen gjennom å engasjere oss i store og små saker, bygge allianser, fremme kunnskap og foreslå løsninger. Vi er 42 000 medlemmer med over 100 lokallag og fylkeslag i alle fylker, og hovedkontor i Oslo.

Fylkessekretær
Pål Fidjestøl

Redaktør
Mona Maria Løberg

Bidragstere
Emil Huglen Revheim
Gunvar Mikkelsen
Hallvard Birkeland
Helene Ødven
Ingvild Sundal Joys
Jan Nordø
Jan Rabben
Jeanette Tennebekk
Mona Maria Løberg
Per Fadnes
Pål Fidjestøl
Ragnhild Gya
Synnøve Kvamme
Synnøve Spangelo
Tom Skauge
William Helland-Hansen

Annonseansvarlig
Sverre A. Stakkestad
sverre@gmk.as
Tlf. : 55 10 10 97

Layout
Mona Maria Løberg
mm@naturvernforbundet.no

Trykk
Aksell

Opplag
3050

Framsider
Svartstrupe (hunn). Foto av Gunvar Mikkelsen.

NaturVest
v/Naturvernforbundet Hordaland
Tverrgaten 4-6
5017 Bergen

Tlf. 55 30 06 60
naturvest@naturvernforbundet.no
naturvernforbundet.no/hordaland

NaturVest oppfyller miljøkrav til papir, trykkfarge og trykkeprosess.

Papir: Multioffset 140g, et Svanemerket papir.

Innhold

- 2 Leder
- 3 Kortnytt
- 6 Landsmøtet i Naturvernforbundet
- 8 Lytt til podcasten vår
- 9 Kampen om Naturavtalen i Stortinget
- 11 Rettferdige og effektive energipriser
- 12 Bedriftsbesøk: Northern Lights
- 13 Midtmarka er (forløpig) reddet
- 18 Status i skogsbilvegsakene i Bergen
- 20 Beitemarksopp og kulturlandskap
- 24 Ekorn – skogens sjarmør
- 26 Vindkraft i Stølsheimen
- 28 Kraftledning fra Samnanger til Kollsnes
- 29 UNESCO-fjordene og utslipp fra cruise
- 32 Baksiden

Workshop for lokallagene. I september arrangerte vi en workshop om påvirkningsarbeid ovenfor kommunen og media, og hvordan skaffe økonomisk støtte. Naturvernforbundet i Øygarden var vertskap og styremedlemmer fra lokallagene i Hardanger, Bjørnafjorden og Askøy deltok. Fylkessekretær Pål Fidjestøl, NVH-leder Tom Skauge, styremedlem Ragnhild Gya og FNF-koordinator Gunvar Mikkelsen deltok med innlegg. Erfaringsutvekslingen på tvers er nyttig, og vi får innblikk i prioriterte saker hos lokallagene. Send en mail til pf@naturvernforbundet.no om ditt lokallag vil arrangere eller delta på workshop. Foto: Pål Fidjestøl.

Kortnytt

Nyvalgt nestleder

Naturvernforbundet gjennomførte sitt landsmøte i Trondheim 8. – 10. november.

Der ble Truls Gulowsen gjenvalgt som leder og Pernille Bonnevie Hansen som nestleder. I tillegg ble Helene Ødven fra Bergen valgt som nestleder nummer to.

Helene Ødven har bakgrunn fra reiseliv og media, og har de siste årene jobbet mye med bærekraft og naturvern som leder for Bergen og Hordaland Turlag og styremedlem i Naturvernforbundet Hordaland.

– Jeg ønsker å bidra til at vi tar bedre vare på naturen vår, og at vi utvikler et samfunn som spiller

på lag med naturen med redusert forbruk. Fornybar energi er en knapp ressurs, og det blir viktig å prioritere hva vi skal bruke den fornybare krafta vår på. Vi må sørge for å stoppe bit-for-bit-nedbyggingen av naturen vår, sier Ødven.

Helene Ødven er opptatt av at vi må få vernet mer natur, og hun trekker fram viktige seiere som da vi fikk vernet Øystesevassdraget i Hardanger, og hindret vindkraftanlegg i områder med viktige natur-, friluftslivs og landskapsverdier, slik som på Bremangerlandet.

Helene Ødven. Foto: Sveinung Skjong-Arnestad.

Fuglemating hjelper

Småfugler som får frø eller talgboller, er bedre rustet til å bekjempe infeksjoner. Da trenger de ikke å senke kroppstemperaturen for å spare energien sin. Med din hjelp klarer de å komme seg gjennom mange kalde vinternetter!

Fylkessekretær ansatt

Pål Fidjestøl er nå fast ansatt som fylkessekretær. Han erstatter Synnøve Kvamme, som ønsket å gå over i stillingen som rådgiver.

Oppdrag blomstereng fortsetter!

Elevene lærer om biologisk mangfold på en praktisk og utforskende måte.

Meld på din skole på oppdragblomstereng.no

Minken minkar grunna oter på frammarsj

Oteren har ein av dei tjukkaste pelsane i heile dyreriket, noko som gjorde den til eit svært attraktivt mål for jegarar. I 1982 vart oteren totalfreda i Noreg, men då var den allereie utrydda i Sør-Noreg grunna jakt. I Nord-Noreg fanst det framleis nokre bestandar igjen, og sidan fredinga, har oteren spreidd seg sørover langs kysten heilt ned til Rogaland. Etter å ha vore på raudlista i mange år, vart den endeleg klassifisert som «livskraftig» på Norsk raudliste for artar i 2021.

På 1920-talet vart mink frå Nord-Amerika importert til Noreg for pelsavl. Rømmingar

frå pelsfarmane, førte til at minken – som ikkje høyrer naturleg heime i Noreg – spreidde seg over heile landet. Eit av problema med mink, er at den tek sårbar sjøfugl.

No tyder viltkamera-studiar frå Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) på at oteren si reetablering langs kysten fører til at minkbestandane går tilbake. Det viser at vern verkar, og at å verna om naturmangfaldet i mange tilfelle kan vera det beste tiltaket mot skadelege innførte artar.

TAKK TIL ALLE SOM RYDDER!

Dere gjør en viktig jobb for naturen, og livet både på land og i vann.

BERGEN
KOMMUNE

Akvariet | i Bergen

Long time
no sea?

Hos oss er det alltid noe nytt og spennende som skjer. Her kan du oppleve en helt ny verden både over og under vann. Velkommen til et hjem fylt med store og små, søte og rare, kjente og ukjente arter.

akvariet.no

EKTE DYR
EKTE OPPLEVELSER

Landsmøtet i Naturvernforbundet

Et politisk verksted i Trondheim.

Tekst: Tom Skauge, leder Naturvernforbundet Hordaland

Landsmøtet i Naturvernforbundet ble et politisk verksted slik et landsmøte skal være.

Lokallag og fylkeslag fra Hordaland hadde en av de største delegasjonene på landsmøtet etter Oslo og Akershus og Natur og ungdom. Delegatene var svært aktive på møtet. Helene Ødven fra Bergen og Hordaland ble enstemmig valgt som ny nestleder i forbundet. Landsmøtet vedtok tre politiske plattformer.

Oppdrett, rettferdig fordeling og kjernekraft

Prinsippprogrammet ble justert på noen viktige områder.

Vår oppdrettspolitik er nå at: «Torskeoppdrett utgjør ein uakseptabel risiko for villtorskstammen og skal ikkje tillatast».

Vi fikk vedtatt en formulering som skal bidra til et rettferdig, grønt skifte: «CO₂-avgifta må auke føreseieleg, jamt og trutt til ein ikkje lenger har utslepp frå fossil energi. Auken i avgifta må delast ut att til folket på ein sosialt rettferdig måte, slik at dei som har

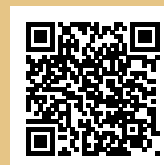
Kamp mot naturødeleggelse og klimakrise

Arbeidsprogrammet fikk to hovedsatsinger:

1: Stans naturtapet med vekt på iverksetting av den internasjonale naturavtalen.

2: Kraftige, raske og rettferdig klimakutt.

Arbeidsprogrammet og andre styrende dokumenter finner du her:

lågt karbonavtrykk, går i pluss, medan dei som brukar mykje, berre får kompensert ein mindre del av forbruket sitt».

Under energidebatten ble synet på kjernekraft heftig debattert. Med knapt flertall vedtok landsmøtet en forsiktig oppmykning av organisasjonens tidligere nei-standpunkt: «Dersom kjernekraft blir naudsynt for å oppnå full dekarbonisering

i Noreg, må staten kunne garantere for at teknologi og utforming blir haldne til høgaste tryggleiksstandard, og at ei løysing for permanent lagring av avfall er påbegynt. Dagens eksisterande forskingsavfall skal sikrast forsvarleg inntil eit slikt lager er ferdig. Noreg må også fortsette å utvikle den høge kompetansen sin innan atomtryggleik og bidra til tryggleik internasjonalt».

Delegater fra Hordaland. Fra venstre: Hallvard Birkeland, Mari Teigen Varanes og Aina Solberg, Jan Nordstrøm, Helene Ødven, Knut Espelid, Ekaterina Nilsson, William Helland-Hansen, Tom Skauge, Silke Becker og Pål Fidjestøl. Foto: Sveinung Skjong-Arnestad.

Ledelsen i Naturvernforbundet har valgt å tolke formuleringen som at vi ikke nå inngår i rekken av lobbyister for kjernekraft. Det skal være siste utvei når alle sikkerhetskrav er ivaretatt: *«Kjernekraft kan vurderes som en siste utvei, dersom det skulle bli nødvendig for full dekarbonisering i Norge. Vedtaket fastslår at utvikling av kjernekraft i så fall må skje under de strengeste krav til sikkerhet, ansvar og trygg avfallshåndtering. (...) Samtidig understreker Naturvernforbundet at vår politikk fortsatt fokuserer på energisparing, gode prioriteringer av krafta og bærekraftige og fornybare løsninger som førstevalg for å dekke Norges energibehov.»*

Mindre naturødeleggelser fra krig og opprustning.

Landsmøtet vedtok 15 uttalelser. Flere gjaldt lokal eller regional uro mot naturødeleggelse. En viktig uttalelse gav krav til partiene i kommende valgkamp. Naturvernforbundet Hordaland foreslo krav til bedre beskyttelse

av natur i folkeretten, en utredning om nasjonal og global naturødeleggelse fra krig og opprustning, samt krav til økt respekt for naturverdier ved nye militære anlegg i Norge. Forslaget

ble oversendt Landsstyret. I stedet ble en radikal tekst vedtatt om solidaritet med mennesker som er rammet av krig vedtatt, blant annet med krav til oljefondet.

Den nye ledertrioen i Naturvernforbundet: Truls Gulowsen ble gjenvalgt som leder og Pernille Bonnevie Hansen som nestleder. I tillegg ble Helene Ødven fra Bergen valgt som nestleder nummer to. Foto: Sveinung Skjong-Arnestad

Lytt til podkasten vår

I NaturVest-podden treffer du interessante mennesker med viktige budskap og erfaringer.

Vi startet opp NaturVest-podden i slutten 2023 for å dykke dypere i noen av temaene vi jobber med. Her er noen av episodene vi har laget så langt:

Reparatørene kommer!

Det finnes 130.000 reparatører i Norge, men bransjen er usynlig, underbetalt og uorganisert. Marte Ulltveit-Moe har intervjuet mange av dem og i denne episoden snakker hun om problemet med at det selges så mye 'ræl', hemmelige reparatører, og hva vi kan lære av 100 års alkoholpolitikk.

En bondes erfaringer med eurobagging

Rundballeplasten har blitt et stort forsøplingsproblem. Etter testing og budsjettering, gikk Lauritz Haarr over til 'bagging' og reduserte plastbruken på gården sin betydelig.

Mikroplast fra skipsvask

Årlig slippes det ut opp mot 210.000 tonn mikroplast i havet fra bunnstoff og maling fra skipsskrog. Dagens mest brukte

rengjøringsmetoder bidrar til dette, og få land har regelverk som forhindrer forurensningen. Abigail Robinson jobber i det Austevoll-baserte selskapet ECOsubsea, som har utviklet en teknologi som fanger opp groe og maling i vaskeprosessen.

Bionedbrytbar plast – ingen mirakelløsning

Det er mye forvirring rundt begreper som bioplast, bionedbrytbar plast og mikroplast. Forsker Gunhild Bødtker sorterer i begrepene, og mener vi bør tenke oss nøye om før vi finner nye måter å bruke de nye plasttypene. Den må reguleres, og så bør vi heller lage en fremtid uten så mye plast.

Vi må snakke om skog

Skogen er hjem for 1.330 truede arter, men de forsvinner når skogene flatehogges. Gjermund Andersen jobber med å verne verdifulle skogsområder, og gir konkrete råd om bærekraftig skogsdrift. Han forteller om hvordan mange skogeiere blir lurt, hvorfor frivillig skogvern er

en gullgruve og hva folk kan gjøre for å ta vare på skogen.

Sykehuset og plasten

For 20 år siden skulle plasten fra sykehuset brennes og gi energi via fjernvarmeanlegget. Nå er fokuset på materialgjenvinning og kutt i overforbruk. Linda Karen Eide har jobbet med miljø på sykehuset i Bergen i 25 år, og snakker om hvordan Helse Bergen jobber for å resirkulere mer og kutte i plastforbruket.

Mer enn en plantepotte

En potte i ull kutter i plastforbruket, og baner vei for bedrifter som vil være en del av lokale, bærekraftige kretsløp. Barry Steel kom fra 'fast fashion', men i møte med folkene i Bioregion Institute og prosjektet Woolly Pot ble han inspirert til å gjøre ting bedre.

Kampen om Naturavtalen i Stortinget

Tirsdag 12. november var det høring om den norske handlingsplanen for naturmangfold.

Tekst: Ragnhild Gya, nestleder i Naturvernforbundet Hordaland

Stortingsmeldingen «Bærekraftig bruk og bevaring av natur» kom i oktober og skal være Norges oppfølging av den internasjonale Kunming-Montreal avtalen, bedre kjent som: Naturavtalen. Stortingsmeldingen har blitt hardt kritisert fra flere hold. Det var derfor veldig spennende å høre alle innspillene på denne høringen.

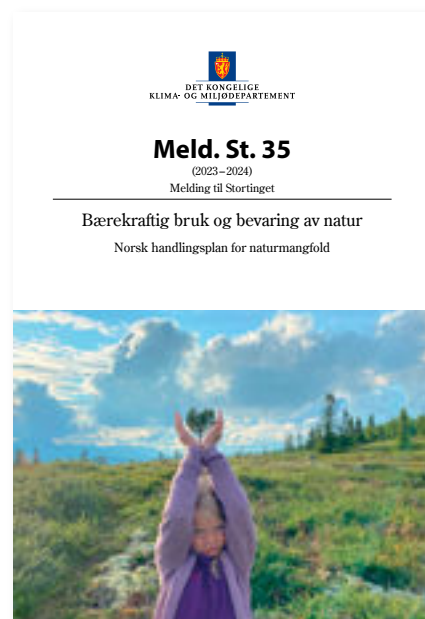
Mer – og ekte vern

Vårt innspill handlet om at vi trenger mer og *ekte* vern. For å nå målene til naturavtalen om vern av 30% av naturen på land og i havet, så må vi verne mer natur. Det som er lov til å gjøre i vernede områder må også skjerpes inn. Naturvernforbundet mener også at vi må kunne klare å sette konkrete mål, også for havet.

Videre pekte vi på kommunene, og at vi må ha strengere krav for nedbygging. Konkret ble arealnøytralitet og en ny titt på plan- og bygningsloven ble nevnt. Til slutt fikk også komiteen høre at det må være tydeligere regler for hvordan det areal- og naturbaserte næringslivet skal få lov til å operere i naturen.

Bred enighet

Inntrykket mitt fra resten av dagen var at også flere var enige med Naturvernforbundet på mye av dette. Kommunene og fylkeskommunene nevnte at de ønsker hjelp til å få til dette og trenger tydeligere rammer og gode hjelpemidler for å nå de ambisiøse målene. Forskerne var enige, og rapporterte at vi har nok kunnskap til å handle nå. Norges Institusjon for Menneskerettigheter (MIN) nevnte til og med at komiteen må vurdere om det kan være brudd på paragraf 112 i grunnloven. Det var også innspill fra deler av næringslivet, organisasjoner for bønder og skogbrukere som var redde for at deres virksomhet skulle bli hardt berørt.

Trenger flere virkemidler

De aller fleste av innspillene på høringen handlet om at den nåværende stortingsmeldingen var for dårlig og at vi trenger flere virkemidler for å komme i mål. Nå gjenstår det å se hvordan jobben i energi- og miljøkomiteen går fremover, og om vi kan juble over en god plan for hvordan Norge skal ta vare på sin natur.

Lytt til oss snakke om planene for naturvernet i Norge.

Kampen om naturavtalen

bir.no | 55 27 77 00 | BIRrenovasjon. Foto: Siv Kristin Hovland, Bergen brannvesen

Unngå brannfare!

Teip polene og oppbevar brukte batterier i et syltetøyglass før du leverer dem til butikk eller en gjenvinningsstasjon.

Hordaland for rettferdige og effektive energipriser

Vi kjemper for en klimaomstilling som treffer de største forurensere, ikke folk med lav inntekt.

Tekst: Hallvard Birkeland

Strøm- og bensinpriser engasjerer både i Norge og over hele verden. Vi har vært pådrivere for å få vedtak om disse sakene i Naturvernforbundet – også på årets landsmøte.

Utfordringen

Fossil energi fra kull, olje og gass vil fortsatt bli brukt så lenge det er det billigste alternativet, og så lenge kapitaleierne tjener best på å investere fossilt. Derfor mener vi at fossil energi må bli dyrere. Men samtidig vil høyere bensin- og strømpriser ramme hardest de som har lite fra før.

Elektrisk energi er en begrenset ressurs som vi må spare på, blant annet for å unngå at naturen blir nedbygd med vindindustri. Men når strømmen er veldig billig – så blir ikke innsatsen stor for å spare.

Så må vi også huske at det i regelen er folk med lite penger som lever mest miljøvennlig. Jo mer penger du har, jo mer kan du forbruke, og jo mer kan du forurense.

Karbonavgift løser knuten

«Karbonavgift til fordeling» (KAF) vil løse denne gordiske knuten. KAF innebærer at en stadig økende avgift på fossile brennstoff betales direkte ut igjen

til alle innbyggere med et likt beløp til hver. Da får småforbrukere (som regel lavinntektsfolk) dekket det meste av forbruket sitt, ja kanskje enda mer. Storforbrukere får derimot bare dekket litt av forbruket sitt. Men for alle vil alternativene til fossilt bli relativt billigere.

Dette prinsippet har vi fått vedtatt som Naturvernforbundet sin politikk, både i arbeids- og prinsippprogram.

Stimulere til strømsparing

Når det gjelder strømprisen, så er det etter vårt syn svært viktig at den ikke er for lav. Strømsparing og energiøkonomisering (ENØK) er Naturvernforbundet sin viktigste prioritet for å skaffe nok strøm til å fase ut fossil energi. Effekten av lav strømpris gjenspeiler seg i investeringene i ENØK. Høye strømpriser slår ut i langt mer interesse for ENØK, men faller når strømprisen faller, eller når den beveger seg som en jojo.

I årets arbeidsprogram fikk Hordaland inn denne formuleringen: «Naturvernforbundet vil arbeide for at Noreg innfører karbonavgift til fordeling på eit nivå som gir tydeleg effekt på utfasinga av karbon, og som gir sosial utjamning. Vi ønsker eit prissystem på straum som stimulerer

til straumsparing.»

Vi fikk også nesten vedtatt en klarere formulering i prinsippprogrammet om KAF-basert strømpris / strøms støtte.

I år er det ikke lenger bare 'miljøpartiene' som går inn for varianter av KAF-prinsippet. Nå har også Arbeiderpartiet foreslått en formulering om dette, kalt Klimabonus, i nytt program. Avhengig av valgresultatet, så kan altså KAF – som vi har fremma gjennom ti år – nå bli nasjonal politikk. Men om det ikke blir innført på et effektivt nivå, så blir det et slag i lufta. Da vil lavinntektsfolk knapt merke fordelene, og heller ikke forsvare det. Det vil heller ikke ha særlig effekt på utslippene. Vi håper derfor at Naturvernforbundet sentralt prioriterer denne formuleringen i arbeidsprogrammet, slik at rettferdig pris kan bli en effektiv bulldoser for klimaomstilling.

Les mer

Vi har samlet artikler og videoer om Karbonavgift til fordeling (KAF) på nettsiden vår naturvernforbundet.no/hordaland/kaf

Northern Lights

På bedriftsbesøk til pilotprosjektet innen karbonfangst og lagring.

Tekst: William Helland-Hansen

Fredag 11. oktober dro Naturvernforbundet på bedriftsbesøk til Energiparken i Øygarden, en liten times kjøretur fra Bergen sentrum, for å bli bedre kjent med Northern Lights-prosjektet. Northern Lights er navnet på et pilotprosjekt innenfor CCS (Carbon Capture and Storage), karbonfangst og lagring. Anlegget ble offisielt åpnet 26. september i år.

Rolle i klimaregnskapet

CCS er antatt å være et av virkemidlene for å oppnå klimamålene. Både IEA (Det internasjonale energibyrået) og IPCC (FNs klimapanel) gir CCS en viktig rolle i fremtidens klimaregnskap. Selv om forventningene til CCS er store, så har verdikjeder knyttet til CCS så langt latt vente på seg, bortsett fra i oljeindustrien der injeksjon av CO₂ i reservoaret for økt utvinning eller permanent undergrunnslagring (Sleipner-feltet) er kjente teknologier.

Men nå er det slutt på ventetiden: Snart er verdens første ikke-olje-relaterte fullskala CCS-prosjekt, Northern Lights, i gang.

Litt om systemet

Kort fortalt skal CO₂ som fanges på sementfabrikken til Heidelberg i Brevik skipes i nedkjølt og flytende form til Øygarden, der gassen mellomlagres i tanker før den transporteres i rør ut i Nordsjøen

for endelig deponering 2.600 meter under havbunnen. Denne verdikjeden; fanging, transport, mellomlagring og permanent lagring vil være operativ neste år, da de første leveransene av CO₂ fra Brevik finner sted. Planen er at Northern Lights på sikt skal ta imot CO₂ fra flere bedrifter i Norge og ellers i Europa; avtaler er allerede gjort med Ørsted i Danmark og Yara i Nederland.

Økonomi og eierskap

Prosjektet er støttet med 17 milliarder, det vil si 80% av totalkostnadene fra den norske stat, i første fase av prosjektet. Denne fasen skal kunne lagre 1,5 millioner tonn CO₂ årlig (3% av Norges totalutslipp). I neste fase skal anlegget oppgraderes til 5,2 millioner tonn og skal da være selvfinansierende, iallfall ifølge planene. Dette avhenger av CO₂-prising, slik at det blir billigere for forurenser å lagre gassen på denne måten enn å slippe den ut i atmosfæren.

CO₂ som skal lagres skal primært hentes fra bedrifter som lager CO₂-intensive produkter og prosesser som vi er avhengige av i fremtiden, slik som sement eller avfallshåndtering. Slik sett er prosjektet frikoblet fra olje- og gassindustrien. Men oljeselskapene er allikevel tungt inne i prosjektet, det eies i partnerskap av Equinor, Shell og Total.

Mange spørsmål

Det mest iøynefallende i energiparken er de tolv tankene for mellomlagring av CO₂ som ruver i området. I tillegg er det bygget et flott besøkscenter. Her fikk naturvernerne en grundig orientering om prosjektet forut for en omvisning på anlegget. Bedriftsbesøket ga oss gode diskusjoner og nye perspektiver.

Det store spørsmålet er om CCS kan spille en viktig rolle i å begrense klimautslippene. Hva er kostnaden og energibruken i forhold til andre klimatiltak? Og er det nok volumer i undergrunnen til på lang sikt å lagre store mengder med CO₂, ikke bare fra Norge, men også fra kontinentet? Og hvor sikker er lagringen? Spørsmålene står i kø. Det som er sikkert er at dette er et unikt prosjekt, det første i verden av sitt slag. Northern Lights prosjektet vil i seg selv vil gi små bidrag i det store klimaregnskapet. Men det å etablere en verdikjede kan være starten på noe større. Målet er at dette prosjektet skal vise vei for mange tilsvarende prosjekter, nasjonalt og internasjonalt.

Så får vi følge med på utviklingen fremover – og ikke minst prisingen av CO₂-utslipp, en avgjørende faktor for prosjektet – i alle fall for lønnsomheten. Hvor stort bidraget fra CCS blir i å løse klimakrisen er mer usikkert.

Midtmarka er (foreløpig) reddet

Bli bedre kjent med prosessen som ledet frem til opphevingen av den omstridte vegplanen mellom Kolltveit og Ågotnes på Sotra.

Tekst og foto: Gunvar Mikkelsen, koordinator i Forum for Natur og Friluftsliv Hordaland

Reguleringsplanen for ny fylkesvei mellom Kolltveit og Ågotnes ble vedtatt av Fjell kommunestyre i 2019, men planvedtaket ble påklaget blant annet av Naturvernforbundet Hordaland (NVH). Klagene ble så avslått av kommunen, og etterpå også

av statsforvalteren, i mai 2021. På vegne av NVH og BirdLife Hordaland klaget Forum for natur og friluftsliv Hordaland (FNF) statsforvalterens klagevedtak inn for Sivilombudet i mai 2022.

Sivilombudet kom med sin uttalelse i saken ett år senere,

der de ba om at Statsforvalteren i Vestland måtte se på saken på nytt. Statsforvalteren gjorde så, og konkluderte da i mars i år med at det aller meste av reguleringsplanen måtte oppheves. Det er kun den aller sørligste delen av

Svartstrupen er en av våre mest fåtallige hekkefugler, og registrert som sterkt truet. Den hekker stort sett bare på ytre deler av vestlandskysten, og stort sett bare i kystlynghei, gjerne med tilgang til myrer. I 1974 ble den for første gang i Norge funnet hekkende sør for Ågotnes, trolig i samme området som det inntil nylig har vært omfattende vegplaner.

reguleringsplanen, på Kolltveit, som fortsatt er gjeldende – siden en mindre del av Sotrasambandet ligger i dette området.

Hvorfor reagerte Sivilombudet?

Sivilombudet er satt inn av Stortinget for å holde et øye med at den norske forvaltningen følger norsk lov. Privatpersoner som blir rammet av enkeltvedtak, og organisasjoner med klageinteresse, har klageadgang til Sivilombudet. Generelt sett er kravet at andre klagemuligheter har blitt brukt, og at man har sendt klagen inn til Sivilombudet

I denne saken var det ganske åpenbart at det var store mangler ved kunnskapsgrunnlaget.

innen et år etter det siste klagevedtaket. Sivilombudet kommer for øvrig ikke med et vedtak slik forvaltningen gjør, men med en uttalelse, som forvaltningen i stor grad retter seg etter.

Nåløyet for å få en positiv uttalelse fra Sivilombudet synes å være relativt smalt. De får inn

mange ulike typer klagesaker, og ser ut til å måtte prioritere ganske hardt. Så; hva var grunnen til at Sivilombudet valgte å gå inn i den aktuelle «Sotrasaken», og at de kom med en nokså kritisk uttalelse til Statsforvalterens behandling av saken? I klagen vår til ombudet pekte vi på flere juridiske mangler ved reguleringsplanen og dens

vedtak. Vårt hovedfokus var på mangelfullt kunnskapsgrunnlag om de naturverdiene som ville bli negativt påvirket av prosjektet – og vi henviste da til det vi mente var brudd på naturmangfoldloven § 8, jf. § 7, og forskrift om konsekvensutredninger.

Vi viste blant annet til at det var store områder med kystlynghei som ikke var del av kunnskapsgrunnlaget, at det var mange myrer som ikke var del av kunnskapsgrunnlaget, og at mulig forekomst av hubro i planområdet ikke hadde blitt sjekket opp i. Det ligger inne observasjoner av hubro i Artsobservasjoner, ikke så veldig langt unna det aktuelle planområdet. I kommunikasjon med Sivilombudet innrømmet Statsforvalteren at det var en saksbehandlingsfeil knyttet til mulig forekomst av hubro, men de mente at denne feilen uansett ikke hadde hatt påvirkning på utfallet av saken.

Ikke i tråd med naturmangfoldloven

Sivilombudet (2023) skriver blant annet følgende i sin uttalelse:

«Ombudet er generelt varsom med å gå inn i forvaltningens vekting av saklige og relevante hensyn. I denne saken fremstår det imidlertid klart at det er registrert flere rødlistede arter som blant annet er sterkt og kritisk truet, og betydelige deler av fylkesvegen på nær 10 km skal legges i urørt natur. Til tross for vedtakets store betydning for naturmangfold og de verdier naturmangfoldloven skal beskytte, er det vanskelig å se at Statsforvalteren har gjort en selvstendig vurdering av hensynet til naturmangfoldverdiene opp mot andre relevante hensyn i plansaken. Heller ikke kommunens vedtak eller planbeskrivelsen, som Statsforvalteren viser til, synes å inneholde vurderinger som

oppfyller kravene til begrunnelse etter naturmangfoldloven § 7, jf. §§ 8–12».
[...]

«Etter denne gjennomgangen mener ombudet det er vanskelig å se at det fremgår av saken eller av sammenhengene at de miljørettslige prinsippene er både brukt og vektlagt i tråd med naturmangfoldloven § 7, som Statsforvalteren har anført i svarbrevet hit som begrunnelse for at vedtaket er gyldig. De manglende vurderingene av både kommunestyret og Statsforvalteren av de sentrale delene av naturmangfoldloven § 7, jf. §§ 8–12, taler derfor for at det er en ikke helt fjerntliggende mulighet for at feilen har innvirket på innholdet i Statsforvalterens vedtak».

Sivilombudet understreker altså at det skal fremgå av planvedtaket og klagevedtaket hvordan prinsippene i §§ 8–12 i naturmangfoldloven er brukt og vektlagt. I denne saken var det ganske åpenbart at det var store mangler ved kunnskapsgrunnlaget (ikke minst når det gjaldt den utvalgte og sterkt truede naturtypen kystlynghei); da blir det også enklere for Sivilombudet å uttale seg i saken.

Læringspunkter og veien videre

Saken har først og fremst vist at mangler i kunnskapsgrunnlaget kan være både omfattende og åpenbare. Saken har også lært oss at Sivilombudet heldigvis ser alvorlig på denne type «lemfeldig» saksbehandling fra kommunens og statsforvalterens side.

Vestland fylkeskommune, som er veieier, er nå i gang med et forprosjekt der de ser på om utbedring av dagens veg mellom Kolltveit og Ågotnes kan være

et godt alternativ til å bygge en ny vei. Hvis fylkeskommunen mot formodning lander på at det likevel må bygges en ny vei gjennom blant annet Midtmarka, så forventer vi at kunnskapsgrunnlaget i så fall blir av en helt annen karakter, og at det blir gjort gode og faglige vurderinger av arter og naturtyper, slik at man tar mest mulig hensyn til sårbare naturverdier. Prosjektet vil uansett ligge langt frem tid, siden det vil måtte finansieres gjennom bompenger. Det pågående Sotrasambandet må, av økonomiske hensyn til bilistene, trolig først betales ned.

Hvilke saker er på høring nå?

En høring er en prosess hvor det hentes inn synspunkter og innspill fra berørte parter.

Forum for natur og friluftsliv (FNF) er et samarbeidsnettverk, som hvert år gir mange innspill i saker som påvirker natur og friluftsliv.

Høringsradaren er en oversikt over aktuelle saker som påvirker natur og friluftsliv. Se hva som planlegges i din kommune:

**TAKK FOR AT DU RYDDER
I DITT NÆRMILJØ. DET HJELPER!**

Som du ropar i skogen...skal du få statusoppdatering!

Historia om skogsbilvegsakene i Bergen held fram.

Tekst og foto: Synnøve Spangelo

Hausten har ikkje vore ei stille tid rundt skogsbilvegsakene i Bergen og omegn – heldigvis. Den 25. september hadde to utval i Bergen kommune ei felles høyring om eit drygt tiår med ignorerte og bortkomne varsel, og manglande tilsyn og oppfølging med det som er ei av kommunen sine største miljøskandalar.

Seks timers høyring

Utval for finans, kultur og næring (UFKN) med byråid Reidar Digranes har ansvar for det som tidlegare var Etat for landbruk (no seksjon for landbruk under byråiden), og hadde i samarbeid med Utval for miljø og byutvikling (UMBY) kalla inn m.a. tidlegare etatsleiar Helene Dahl og skogbruksrådgjevar Kjetil André Rødland, samt fylkesskogmeister Torkel Hofseth frå Statsforvaltaren i Vestland.

Desse skulle gjera greie for kva regelverk kommunen og fylkeskommunen skal halde seg til i handsaming av skogsbilveg-søknader, og korleis oppfølginga har fungert.

Naturvernforbundet Hordaland var invitert til å halde innlegg under to bolker:

- Planlegging, tilsyn og miljøproblemer ved bygging

av skogsbilvegar i Bergen kommune i perioden 2016 – 2023.

- Kva kan gjerast for å unngå ulovligheiter ved framtidig bygg av skogsbilvegar i Bergen kommune?

Naturvernforbundet Hordaland hadde nokre ankepunkt til sjølve høyringa;

- at den ikkje gjekk lengre bakover i tid enn til 2016.
- at mange tidlegare byråder ikkje var til stades og kunne gjera greie for kva som (ikkje) skjedde på deira vakt.
- at me ikkje fekk høyre tidlegare tilsette i Etat frå landbruk fortelje frå sitt arbeid i førstelina.

Mykje betre no?

Byrådspartia og byrådene Digranes og Kahrs understreka at reglane er skjerpa inn, at dei grove sakene er eit tilbaketilsett kapittel, og at det no er orden som rår. Dessverre er dette ei regle me har høyrte heile det siste dryge tiåret, og me kunne visa grundig dokumentasjon på nyleg aktivitet med ulovleg flytting av masser og sakshandsaming som trassar lovverket.

Sjå høyringa

Heile høyringa kan sjåast på Bergen kommune si nettside [bergen.kommune.no](https://www.bergen.kommune.no).

Fire politimelde saker/veganlegg er ferdig etterforska, og ligg til avgjerse hos Statsadvokaten. Frå kommunen si side heng det enno i lufta, korleis dei skal ta hand om alle mila med eksisterande forureina massedeponi.

Naturvernforbundet Hordaland har utarbeidd ei lang liste med konkrete tiltak me meiner må til for framtida; som eit overordna mål må kommunen nytte plan- og bygningslova i langt større grad enn den gjer no, og skogsbilvei-søknader må óg avgjerast i bystyresalen.

Går du tur langs vegane, ser du godt spora etter riveboss og framandlista plantar, som her på Birkelandsfjellet:

Birkelandsfjellet, oktober –24: Plastrør, murstein og den skadelege hagegyvelen. Foto: Arne Hydle/ Naturmangfaldgruppa.

I møte i UFKN den 13. november vart det vedteke at:

- utvalet ber byrådana om ei ny sak som skildrar status for skogsbilvegane
- arbeidsutvalet i UFKN tek kontakt med arbeidsutvalet i UMBY for å samkøyre oppfølginga av høyringa om skogsbilvegar

Samstundes ser me aktivitet som ikkje passar saman med kommunen sine nye, skjerpande tiltak:

Heile sanningi

«Kom ikkje med heile sanningi», skreiv Olav H. Hauge. Men Naturvernforbundet må det. Gong på gong, og i lang tid framover. Fortsetting følgjer!

26. oktober, «Kleivevegen vest», Fanafjellet. Foto: Synnøve Spangelo/ Naturmangfaldgruppa

Figur 1. Hovaneset, Stord. Foto: Magnus Johan Steinsvåg.

Beitemarksopp – truete sopper i truete kulturlandskap

Med kulturlandskap mener vi alt som er menneskeskapt – fra byer, veier, skogplantasjer, kystlyngheier og ulike typer jordbrukslandskap.

Tekst og foto: Per Fadnes

Vi hører ofte både sentrale og lokale politikere snakke om hvor viktig det vakre kulturlandskapet vårt, særlig på Vestlandet, er for turistnæringen. I den sammenheng tenker de på grønne enger og beitemark med kuer eller sauer på beite. Og det er riktig – det grønne menneskeskapte

landskapet er vakkert. Men, som det heter i ordtaket, «det er ikke gull alt som glitrer». Omgjort til ordtak om kulturlandskap kunne en gjerne si, «det er ikke alt grønt som er grønt nok». Det meste av dette grønne landskapet er monokulturer bestående av en eller noen få arter – gjerne

fremmedarter som dyrkes som for eller til matproduksjon. Det meste av det gamle kulturlandskapet, som eksisterte før vi begynte med mer intensivt jordbruk, er borte og dermed også det rike og varierte biomangfoldet vi fant på slike lokaliteter. Gamle ugjødslete beitemarker og slåtteenger er i

Gamle ugjødstele beitemarker og slåtteeenger er i dag truede naturtyper som står på rødlisten.

dag truede naturtyper som står på rødlisten. Gamle slåttemarker er kritisk truet (CR), mens gamle beitemarker er sårbare (VU). Et tap av slike naturtyper skjer i dag over hele Europa, noe som er en av grunnene til at arter som er knyttet til slike naturtyper i stor grad også står på rødlisten.

I Sunnhordland, der jeg har drevet kartlegging av slike naturtyper i en 20-års periode, er det heldigvis en god del slike områder igjen, men risikoen for at de også skal bli borte er faretruende.

Med gammelt kulturlandskap mener en lokaliteter som har lang kontinuitet, dvs. har vært drevet på samme måte i generasjoner uten gjødsling eller jordbearbeiding. For beitemarkene er det viktig at de har vært beitet slik at vegetasjonen holdes nede, noe som hindrer gjengroing med trær. Et annet begrep som brukes om slike områder er «semi-naturlig eng», noe som betyr at det er en naturtype som er påvirket av mennesker.

På slike lokaliteter har vi et rikt innslag av ulike planter, noe som igjen gir et rikt insektliv, og ikke minst et stort antall av spesielle sopparter som kun vokser på slike lokaliteter. Disse soppene forsvinner raskt dersom en begynner å gjødsle eller at beitetrykket oppheves. Gjødsling ser ut til å være en irreversibel prosess, mens gjeninnføring av beitedyr kan føre til at disse

soppene kommer tilbake og har overlevd som soppmycel i jorda. Typiske beitemarksopp vokser kun i slikt gammelt kulturlandskap, og vil derfor forsvinne dersom landskapet blir omgjort til mer intensiv bruk.

Det er et naturlig spørsmål hvorfor disse artene kun vokser i og er helt avhengige av slike gamle menneskeskapte kulturlandskap. Vi vet jo ikke dette sikkert, men det er naturlig å tenke seg at disse artene tidligere vokste på store treløse sletter i Europa, som ble beitet av flokker av ville gress-eterer. Etter hvert begynte menneskene å dyrke jorda, og dermed endret de hele strukturen i naturen. Siden menneskene etter hvert domestiserte, ville dyr og utviklet dem til tamme beitedyr, resulterte det i at det ble skapt

naturtyper som lignet på de som hadde vært der opprinnelig. På den måten kunne disse spesielle soppartene etablere seg og overleve i de menneskeskapte naturtypene, et sted de har overlevd helt frem til moderne tid før vi begynte med mer intensivt jordbruk.

Semi-naturlig eng i Sunnhordland

Sunnhordland er et «hot spot» for slike gamle og etter hvert sjeldne naturtyper, som har vært holdt i hevd i generasjoner uten særlig påvirkning foruten beiting.

Et område på Stord, Hovaneset, på Hystad like nord for Leirvik (Figur 1), som er blitt undersøkt og kartlagt i 20 år (Fadnes 2023), har spor som går helt tilbake til bronsealder

Figur 2a) Rød honningvokssopp (*Hygrocybe splendissima*) VU*.

2a

i form av en gravrøys. Dette betyr at området har vært brukt av mennesker i flere tusen år og dermed har en svært lang kontinuitet.

Dette viser seg også i form av det biologiske mangfoldet vi finner på lokaliteten. Mer enn 130 ulike karplanter er registrert på området og mer enn 90 ulike beitemarksopp, der ca. halvparten står på den norske rødlisten. Dette

gjør dette området til det mest artsrike i Norge og sannsynligvis i hele Skandinavia når det gjelder beitemarksopp. Problemet er at området foreløpig ikke har noen form for vern, og kan fort bli helt ødelagt dersom mere intensive driftsformer overtar. Dette er et problem i hele regionen der mange tilsvarende lokaliteter også er sårbare overfor driftsendringer i jordbruket. Heldigvis er Hovaneset

en av lokalitetene som er foreslått vernet av Statsforvalteren i Vestland på oppdrag fra Miljødirektoratet, noe som kan bli en realitet allerede i år.

I motsetning til en vanlig dyrket eng, som er en monokultur bestående av en enkeltart, kan altså et slikt gammelt kulturlandskap inneholde flere hundre ulike arter av sopp og planter samt de insektene som trives her. Det betyr at den biologiske verdien er svært mye høyere enn i mer intensivt drevne områder.

Sopp som vokser i gamle beitemarker

Det er helt spesielle grupper av sopp som vokser i slike lokaliteter – og som i stor grad er begrenset til gamle beitemarker og slåttemarkar med langvarig hevdpreg.

Mange av disse soppene er vokssopper og er svært fargerike (Figur 2 a–d).

I tillegg finner vi noen få andre soppgrupper som fingersopper, rødsporer og jordtungler. Jordtunglene er små svarte tungeformete sopper (Figur 3a), mens rødsporene ofte har vakre nyansere av blåfarger (Figur 3b). Fingersoppene kan også være svært fargerike (Figur 3c).

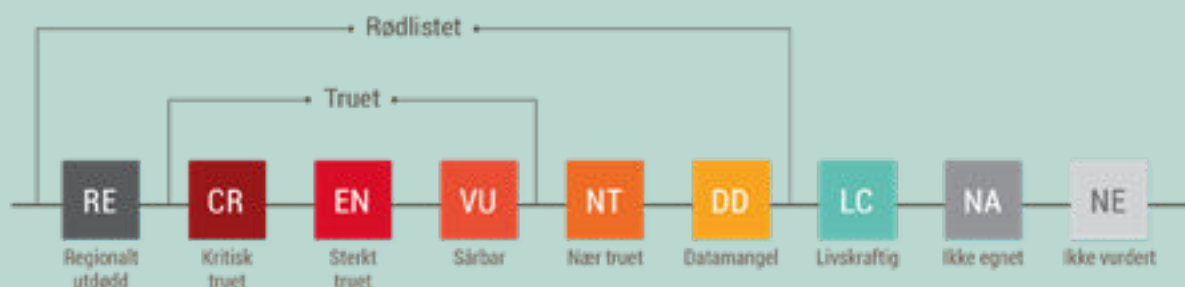
2b) Grønngul vokssopp (*Hygrocybe citrinovirens*) EN*, 2c) Tinnvokssopp (*Cuphophyllus atlanticus*) EN*, 2d) Papegøyevokssopp (*Gliophorus psittacinus*) LC*.

Mer info

Mer informasjon om disse vakre soppene kan du få på nettsiden: grasslandfungi.no

*Kategorier for å vurdere rødlistestatus

Grafikk: Artsdatabanken

På Hovaneset ble det funnet en jordtunge som var ny for Norge og Nord Europa, og som ellers kun er funnet i Spania og Slovakia (Fadnes et. al 2021). En rødspore fra samme lokalitet er ny for vitenskapen og vil bli beskrevet som en ny art.

Referanser:

Fadnes P, Fedosova AG, Kučera V, 2021. Hemileucoglossum pusillum, an earthtongue new to Norway. Agarica 42:65–73.

Fadnes, P. 2023. How long and how frequent is sufficient? Long time study (2003–2022) of variation in occurrence, species richness and fructification of grassland–fungi in a semi–natural grassland in South–Western Norway. Agarica 2023 vol. 43: 55–83.

Fadnes, P. 2024. grasslandfungi.no

3a) Puslejordtunge (*Hemileucoglossum pusillum*) DD*, 3b) Vestlandrødspore (*Entoloma violaceoviride*) DD*, 3c) Fiolett greinkøllesopp (*Clavaria zollingeri*) VU*.

Dyrene i skogen: ekorn

Med sin karakteristiske, buskete hale og akrobatiske evner blant trærne, er ekornet både skogens sjarmør og økosystemets lille gartner.

Tekst: Emil Huglen Revheim , praksisstudent
Foto: Jan Rabben

En fleksibel art

Vi finner ekorn over hele Norges fastland. Arten er knyttet til det meste av skog vi har, men forekomsten er spesielt høy i barskoger. På fjellet kan vi også forvente å finne ekornet, da ofte opp til tregrensen, men noen ganger også ovenfor denne. Ekorn livnærer seg av det den finner i skogen, som frø, bær og sopp. Den viktigste delen av dietten er likevel konglefrø og tilgangen på kongler kan faktisk påvirke bestandene. Periodevis gjennomgår bestandene store variasjoner, noe som fører til at vi får såkalte

ekornår. Det er flere grunner til dette, men kongleproduksjonen hos bartrær har særlig stor påvirkning. Når det produseres mye kongler, blir det bedre tilgang på mat og vi får flere ekorn.

Flatehogst eller større uttak av furu eller granskog utgjør derfor en trussel for ekornet, fordi det reduserer tilgangen på mat, samtidig med at mange ekorn mister boplassen sin.

Hvem er ute etter ekornet?

I tillegg til at skogen forsvinner står ekornet ovenfor en rekke andre trusler. Men hvem er egentlig ekornets største fiender?

Mår, ugler, hønehauk, rev og gaupe er de norske rovdyrene som jakter mest på ekorn. Det finnes enda et rovdyr som har stor effekt på ekornbestanden, nemlig vi mennesker. I Norge er det fremdeles tillatt med jakt og fangst av ekorn fra 1. november til 15. mars, til tross for at vi har sluttet å bruke ekornpels. I overgangen fra 2020 til 2021 ble 1.240 ekorn skutt ifølge Norges Jeger- og Fiskerforbund. Trolig er mørketallene enda større.

De pågående klimaendringene hjelper heller ikke. Ekstremvær og uforutsigbarhet i årstidene kan påvirke ekornets evne til

matlagring før vinteren kommer. Siden vi er usikker på ekornbestanden i Norge og det er mange ulike faktorer som kan påvirke overlevelsessevnen, bør vi kartlegge mer for å finne ut hvordan ekornet vil klare seg i fremtiden.

Ekornets kjennetegn

- Eneste art i ekornfamilien som lever i Norge.
- Hale som er nesten like lang som kroppen.
- Hårete ører med oppstikkende dusker.
- Rødbrun pels med hvitaktig underside.
- Om vinteren blir pelsen gråere i fargen.

Kjenner du igjen sporene?

Så lenge det ikke er snø etterlater ikke ekornet seg fotavtrykk. I tillegg er de små, kvikke og oppmerksomme på omgivelsene. Det kan derfor være vanskelig å få øye på ekornet. Så hvilke spor kan man se etter?

Det enkleste sporet å få øye på, er faktisk kongler. Ekornets favorittmat er nemlig frøene fra grankongler. Når ekornet spiser kongler plukker den av kongleskjellene for å komme frem til frøene. Ofte lar den skjellene på bunnen av konglen være igjen. Når den er ferdig, blir restene av konglene liggende igjen i en haug. Ekorn kan også lage bol som ligner på fuglereder og markere matlagrene sine ved å «borre» kongler inn i trestammer.

EKORN	
sprang	gang

Illustrasjon: KF/Store norske leksikon

Les om flere dyr i skogen

Vi har laget artikler om flere dyr som lever i norsk skog. De finner du på naturvernforbundet.no/hordaland/skog

Regnet som livskraftig

Ekorn er rødlistevurdert som livskraftig (LC) i Norge til tross for at vi mangler kunnskap om populasjonene. Vi har de siste årene sett en nedgang i bestanden. Grunnen er ikke helt kjent, men trolig kan økt predasjon være en viktig grunn. Ser vi på internasjonalt nivå er situasjonen litt verre, og ekorn er vurdert som nært truet (NT).

Mer om rødlistevurderingen på Artsdatabanken.no

Visste du at?

Noen ganger spiser ekornet insekter, larver og til og med fugleegg eller fugleunger?

Ekornet samler opp flere matlagre frem mot vinteren og husker ikke alltid hvor alle er. Frø og nøtter som blir glemt, spirer ofte og gir liv til nye trær.

Et ekorn kan hoppe opp til fem meter, noe som utgjør mer enn tolv ganger sin egen kroppslengde! Eller lengden til to treseters sofaer om du vil.

Vindkraft i Stølsheimen

Tydeleg oppmoding om å trekke vindkraftplanar i Modalen.

Tekst: Helene Ødven, styremedlem i Naturvernforbundet Hordaland og nestleiar i Naturvernforbundet

Onsdag 13. november bad Naturvernforbundet Hordaland Norsk Vind AS om å trekkja prosjektet «Modalen Vindkraftverk» saman med ti andre natur- og friluftsforsamlingar. Sjølv om det var brei semje mot vindkraft i Stølsheimen både blant folkevalde og i opinion tilbake i 2019, går likevel Norsk Vind AS vidare med eit prosjekt i Modalen.

Kommunestyra i Alver kommune og Masfjorden kommune har gitt tydeleg beskjed om at det ikkje er aktuelt med vindkraft i deira fjellområde. Modalen kommune valde å be innbyggjarane om ei rådgjevande

folkerøysting først, og no gjennomfører Norsk Vind AS på eige initiativ informasjonsmøter og har sendt ut reklame til innbyggjarane med posten.

Store skadeverknader

Naturvernforeningane i regionen viser til Norsk Vind AS sitt planinitiativ for prosjektet «Modalen vindkraftverk». Grunngevinga for oppmodinga er dei svært omfattande skadeverknadene utbygginga vil ha for natur- og friluftslivsverdiane. På bakgrunn av informasjon frå Norsk Vind AS, og på bakgrunn av utgreiingane utført av fagkonsulentar, er

prosjektet eit av dei mest ødeleggjande vindkraftverka vi kjenner til:

- Kraftverket vil bestå av nær 100 vindturbinar som vil vera opptil 230 meter høge. Det er planlagt turbinar heilt opp til 1200 meter over havet.
- Heile 55 km², som i dag framstår som urørt og fri høgfjellsnatur, vil bli omgjort til eit industriområde.
- Tre mål store oppstillingsplassar kring kvar turbin, og nær 100 kilometer med anleggsvegar, vil medføra irreversibel ødelegging av om lag 1,5 km² fjellnatur – truleg endå meir. Det vert store sprengingar i fjell for å få dette til.
- Kraftverket vil ødelegga eit av dei største og viktigaste friluftslivsområda i regionen vår: Det som i dag er eit fredelig turområde, sommar og vinter, vil bli sterkt påverka av nedbygging, støy og fare for iskast. Midt i det planlagte industriområdet ligg DNT-hytta Skavlabu, som er del av eit større hytte- og rutenett med milevis av T-merka stiar i området.
- Kraftverket vil forringa og fragmentera eit særst snørikt høgfjellsområde, med ein

Stølsheimen – angår oss alle. Frå informasjonsmøtet 13. november. Foto: Jørgen B. Mowinckel / Nordhordland Turlag.

Illustrasjon av vindkraftverket, med Skavlabu turisthytte til venstre. Illustrasjon: Bergen og Hordaland Turlag / MAD arkitekter.

særeigen flora som finst svært få andre stadar i Noreg, og elles i verda.

- Høgfjellsfuglar som fjellrype, snøspurv, fjæreplytt og sandlo hekkar i det aktuelle området. Desse artane er allereie under press frå klimaendringane.
- Kraftverket vil fragmentera landskap og grønne korridorar mellom Stølsheimen landskapsvernområde og den nye nasjonalparken som er under utgreiing i Masfjordfjella.
- Fjernverknadane av

kraftverket – både når det gjeld synlegheit av turbinar og lysblinka deira – vil vera svært omfattande. Vestlandsfjella, som er verdskjente for sin topografi frå fjell til fjord og storslagne landskap, står i fare for å bli redusert til eit industrilandskap

Omstilling utan naturtap

Organisasjonane vil også understreka at Noreg kan omstilla seg til eit utsleppsfritt samfunn utan meir vindkraft

i natur- og friluftslivsområde. Noreg har store moglegheiter for energisparing og energieffektivisering, i tillegg til moglegheiter for å produsere ny energi med langt mindre naturtap.

Å realisera Modalen vindkraftverk vil vera i strid med internasjonale avtalar som Noreg har ratifisert, når det gjeld å redusera naturtap og elles ivareta naturmangfaldet. Her viser me til at det så langt er registrert fleire titals raudlista artar i det aktuelle området, der mange av artane også er raudlista internasjonalt. Å gå vidare med sakshandsaming av prosjektet vil skapa unødig store konfliktrar, og i sum også vera dårleg samfunnsøkonomi.

La folket få nyte roa og freda i den fantastiske fjellnaturen me har, utan uro for at den snart kan bli øydelagd for alltid. Natur- og friluftsområda våre høyrer også til dei som kjem etter oss, og vi har ingen rett til å byggja dei ned til industriområde.

Natur- og friluftslivsorganisasjonane

Bergen og Hordaland Turlag, BirdLife Norge avd. Hordaland, Folk For fjella, Forum for natur og friluftsliv Hordaland, Motvind Vest regionlag, Naturvernforbundet Hordaland, Naturvernforbundet Nordhordland, Nordhordland Turlag, Norges Jeger- og Fiskerforbund Hordaland, Norges Miljøvernforbund og Ung For Fjella.

Ny kraftledning fra Samnanger til Kollsnes, hva skjer?

Tekst: William Helland-Hansen og Jan Nordø

En av uttalelsene som ble vedtatt på årets landsmøte i Naturvernforbundet hadde tittelen: «Kraft er et knapphetsgode – tildeling av kraft må prioriteres.» Krafttildeling og kraftprioritering bygger i dag på «først til mølla»-prinsippet, basert på leverings- og tilknytningsplikten hjemlet i energiloven fra 2010. Siden den gang har kraftbehovet og fremtidige kraftscenarier endret seg dramatisk. Leveringsplikten burde derfor for lengst vært utgått på dato; isteden bør kraftbruken prioriteres.

Et kraftsluk vi ikke trenger

Statnetts planer om en tredje forsyningslinje fra Samnanger til Kollsnes som vi omtalte i forrige nummer av NaturVest griper direkte inn i dette: Disse planene legger til grunn bl.a. fortsatt elektrifisering av sokkelen, et kraftsluk som tapper Vestlandet for kraft som kunne vært brukt til avkarbonisering og grønne bedrifter på land. Kunne vi klart oss uten en tredje forsyningslinje hadde vi lagt til grunn et bærekraftperspektiv

i krafttildelingen, oppgradert eksisterende linjenett, og prioritert energisparing og –effektivisering?

Naturvernforbundet har markert dette tydelig som sitt primærstandpunkt. Videre har vi foreslått at skulle en slik ny kraftlinje bygges, så bør den i alle fall bruke eksisterende krafttraseer, eventuelt i kombinasjon med sjøkabling, for å minimalisere naturtapene. Dette er blitt konkretisert gjennom det såkalte 6.1 alternativet til Naturvernforbundet som går fra Samnanger via Myrdalsvatnet til Arna og Jordalen, og derfra i sjøkabel så godt som hele strekket fra Eidsvåg til Kollsnes, et alternativ til hovedalternativene som går fra Samnanger over Osterøy, Alver og Askøy. I Naturvernforbundets alternativ blir luftlinjeføringen redusert fra 73 km til 44 km, fem fjordkryssinger i luft blir erstattet med en, naturtapet i et eksponert landskap med store friluftsverdier blir betydelig redusert og forsyningstrykgheten til Bergen og særlig nordre bydel blir styrket.

6.0 og 6.1 er ikke med

6.0 alternativet til Statnett ligner noe på Naturvernforbundet sitt forslag, men legger opp til nye kraftgater langs det meste av traseen.

I meldingen som nå er sendt fra NVE på høring er ingen av disse traseene (6.0 og 6.1) tatt med. Dette er skuffende – både Æge Energy på oppdrag fra Alver kommune, samt ledende posisjons- og opposisjonspolitikere i Bergen støtter vårt sørlige alternativ med bruk av eksisterende kraftgater og sjøkabel.

Men løpet er langt fra kjørt: I høringssvaret vil vi melde inn vår foreslåtte trase. NVE kan fortsatt be Statnett utrede dette videre. Det vil dessuten komme flere høringsrunder. Dette sammen med politisk påvirkning i de berørte kommunene og på fylkesnivå betyr at vi fortsatt har muligheter til å vinne frem.

UNESCO-fjordene

Sviket om nullutslipp.

Tekst og bilde: Tom Skauge

I slutten av august meldte regjeringen at planen om nullutslipp i norske UNESCO-fjorder blir lagt til side. Stortinget vedtok en slik stengning alt i 2018. Rederi- og turistnæring skulle få hele seks år på seg til å forberede og tilpasse seg nullutslipp for cruiseskip i verdenshavs fjordene.

Etter mange års nøling bestemte regjeringen at kravet om nullutslipp for de større skipene utsettes til 2032. Bare skip under 10.000 tonn får krav om nullutslipp i verdensarvfjordene fra 2026: Større får vente til 2032. Havila Kystruten kaller vedtaket

en skandale. Rederiet har tilpasset sine fire nye hurtigruteskip med store batteripakker som kan seile utslippsfritt i fire timer.

Utsettelsen er sannsynligvis i realiteten et vedtak om at nullutslipp aldri blir innført. Beslutningen tjener eierne av de store cruiseskipene, men ikke de mindre som har satset på å innfri kravet innen 2026. I mange reisemål langs kysten er store cruiseskip et stort problem. De ruver og tar utsikt. Mange mindre steder klarer ikke å absorbere 5–6.000 turister på en gang.

Fergene som krysser fjordene våre, har allerede kommet langt med å legge om til nullutslipp. Elektriske ferger er blitt et vanlig syn. Det finnes allerede mindre elektriske turistbåter som blant annet brukes i Nærøyfjorden.

Nok en gang har et politisk flertall i Stortinget bøyet unna i klima- og naturspørsmål når pengesterke lobbyister aksjonerer. Cruiserederiene har hatt seks år på å omstille sin drift. De må ikke bli belønnet for å ignorere klimautfordringene.

SIM

OKTIAN Strand

Tenk miljø – brems forbruket!

Sunnhordland
Interkommunale
Miljøverk IKS

Svartasmoget,
N-5419 Fitjar

Telefon: 53 45 78 50
Telefaks: 53 45 78 60
E-post: sim@sim.as

www.sim.as

Revisorgruppen

rg.no

**Effektive og sunne
hud- og hårprodukt frå Voss**

Me plukkar viltvoksende plantar,
brukar biene våre sine råstoff,
og produserer økologiske produkt for hand.

vossabia.no

**MILJØVENNLIG
AVFALLSLØSNING
FOR BEDRIFTER**

I samarbeid med Retura hjelper
BIR Bedrift din virksomhet med
å sikre sin miljøinnsats.

Vi tilbyr:

- Ryddecontainer for privatpersoner
- Beholdere, containere m.m for bedrifter
- Påkobling på bossnettet i Bergen sentrum for bedrifter
- Nedgravde avfallsløsninger
- Rådgivning og skreddersydd løsning tilpasset din virksomhets behov

Ta kontakt for rådgivning,
avfallsløsninger og containerutleie:
55 27 70 50. www.birbedrift.no

VINN OPPTIL

100.000,-

HUNDRE TUSEN KRONER!

NOK TIL Å FULLFØRE

ET PROSJEKT

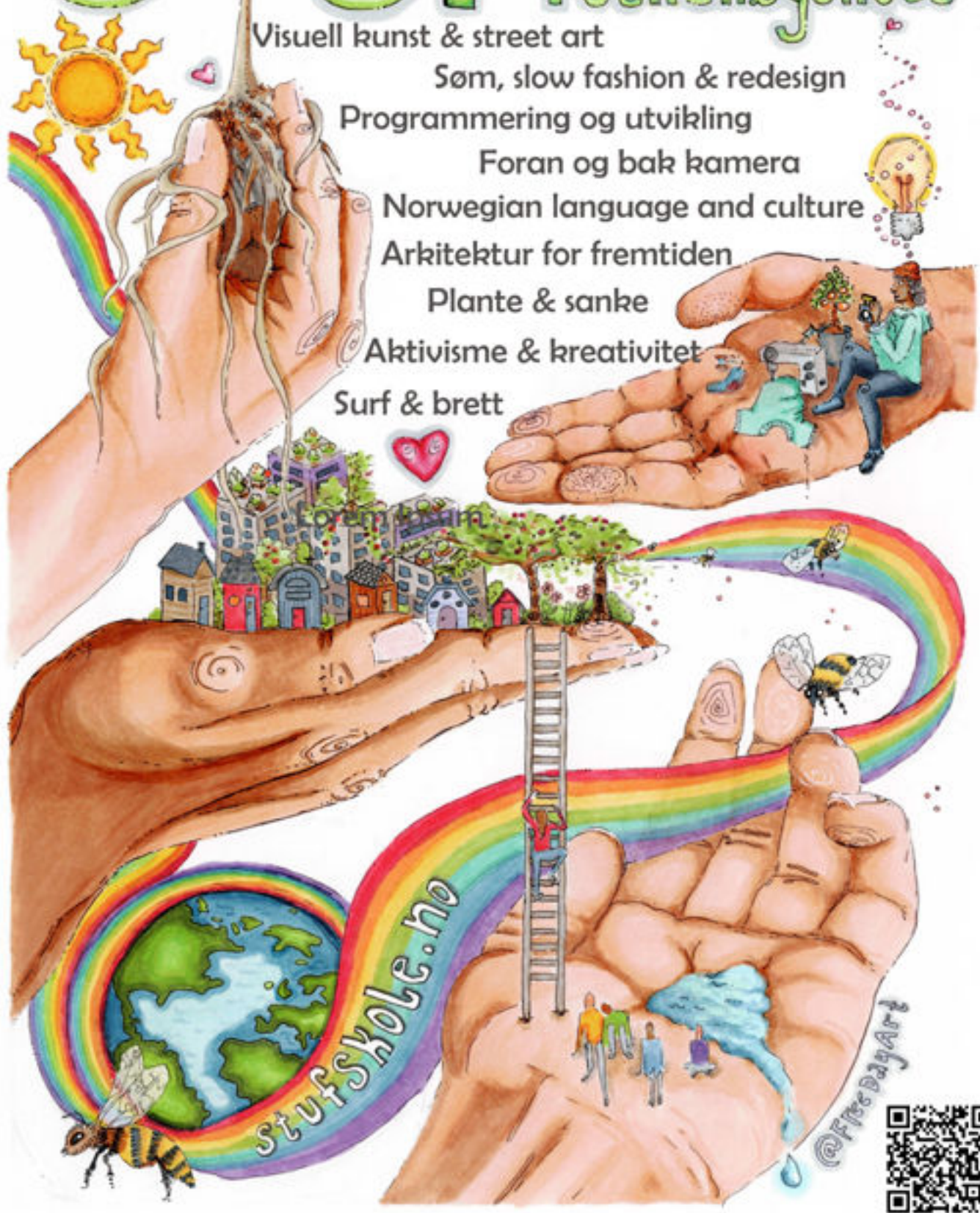
**BLI MED PÅ
RETURKARTONG-
LOTTERIET!**

LES MER PÅ
www.grontpunkt.no

SUF Stavanger Urban Folkehøgskole

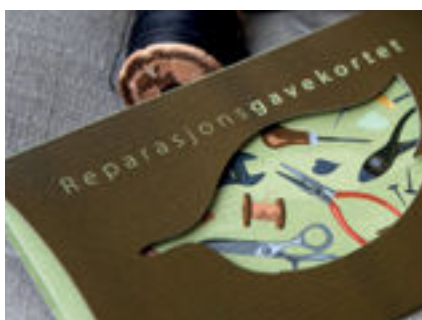
- Visuell kunst & street art
- Søm, slow fashion & redesign
- Programmering og utvikling
- Foran og bak kamera
- Norwegian language and culture
- Arkitektur for fremtiden
- Plante & sanke
- Aktivisme & kreativitet
- Surf & brett

ETTERSENDES IKKE VED VARIG ADRESSEENDRING, MEN SENDES TILBAKE TIL AVSENDER MED OPPLYSNINGER OM DEN NYE ADRESSEN

Baksiden

Alltid oppdatert kalender på
naturvernforbundet.no/hordaland

Gi en reparasjon i gave!

Reparasjonsgavekortet kan brukes hos en rekke reparatører i Bergen, som kan fikse klær, sko, møbler, hvitevarer, mobiltelefoner og datautstyr.

Les mer om ordningen og kjøp gavekortet her: reparasjonsgavekortet.no

Tips oss!

Vi tar imot tekster, bilder og tips til saker på naturvest@naturvernforbundet.no

Eidsvikas venner

Engasjer deg i kampen for å ta vare på naturen i Eidsvika og Tressmarka – og stoppe Kildn-planene.

Lokallaget vårt på Askøy deler informasjon i Facebook-gruppen «Eidsvikas venner», og samler penger på Spleis. Les mer om hvordan du kan bidra:

Verv en venn!

Det er lett å melde seg inn. Send SMS med NATUR til 2002, eller fyll ut skjemaet på naturvernforbundet.no/medlem

Gi en gave til naturen!

Støtt prosjektene våre:

- Redd insektene
- Stopp marin forsøpling
- Reparasjon og forbruk

Vippsnummer: #20910

vipps